

Abstract

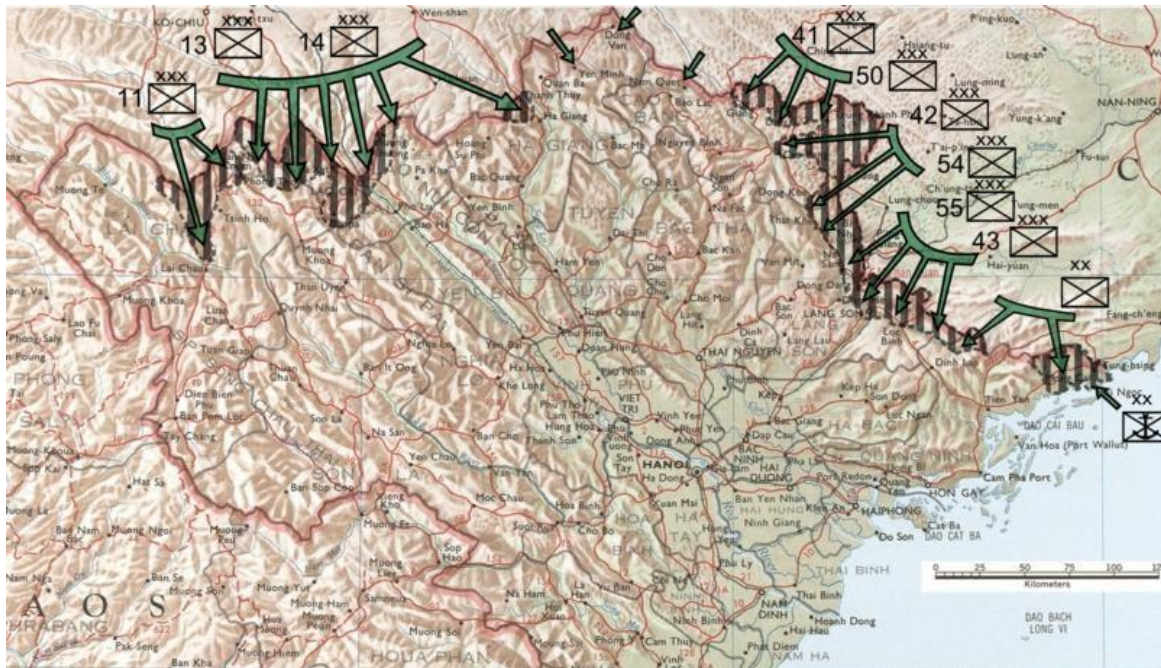
De Koude Oorlog wordt gekenmerkt door grote conflicten tussen grootmachten, maar kende ook vele kleinere confrontaties aan de grenzen van deze grootmachten. Vaak worden deze conflicten door hun verbanden met de Koude Oorlog ook binnen dit perspectief gezien. De Chinees-Vietnamese grensoorlog in 1979 is hier een voorbeeld van.

In dit paper zal onderzocht worden wat de oorzaken waren van de Chinees-Vietnamese oorlog en hoe deze zich verhouden tot het grotere perspectief van de Koude Oorlog. Er zal aandacht worden besteed aan het historisch debat, om op die manier een aantal mogelijke verklaringen vast te stellen. Deze worden vervolgens in de periode 1975-1979 getoetst aan een aantal primaire bronnen van Chinese of Vietnamese oorsprong.

Uit dit onderzoek blijkt dat, hoewel er verschillende verbanden zijn tussen de groeiende spanningen tussen China en Vietnam en de Koude Oorlog (door onder andere een beperkte inmenging van de Sovjet-Unie), dit conflict voornamelijk een sterk regionaal en ideologisch karakter kent. De rol van buurland Cambodja blijkt een cruciale rol te spelen, doordat Vietnam en Cambodja in 1978 met elkaar in oorlog kwamen. Doordat Cambodja China's bondgenoot was en China bovendien niet kon toestaan dat Vietnam een regionale grootmacht zou worden, besloot China in te grijpen en verklaarde in februari 1979 de oorlog aan Vietnam.

VAN VRIEND NAAR VIJAND

De oorzaken van de escalatie tussen China en Vietnam tussen 1975 en 1979 resulterende in de Chinees-Vietnamese oorlog in 1979

Bachelorscriptie Geschiedenis

Door: Adriaan Bestman
 Studentnummer: 4067959
 Onderwijsinstelling: Universiteit Utrecht
 Begeleid door: dr. Laurien Crump-Gabreëls
 Tweede corrector: Elmar Hellendoorn
 Datum: 16-6-2017

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Historiografisch Debat	6
Groeiende onrust: 1975-1977	10
Het moment van escalatie: 1978	15
De Chinees-Vietnamese oorlog: 1979.....	20
Conclusie.....	22
Bibliografie	25

Inleiding

De Koude Oorlog is een conflict dat de tweede helft van de 20^e eeuw heeft getekend. Decennialang leefden mensen over de hele wereld in een niet aflatende spanning over de politieke balans tussen de supermachten Amerika en de Sovjet-Unie. Deze twee landen voerden weliswaar geen directe oorlog, maar zochten ondertussen mogelijkheden om hun rivaliteit uit te vechten via andere kanalen. Zo was er de wapenwedloop, de race om de ruimtevaart en werden er verscheidene ‘proxyoorlogen’ gevochten.¹ Dit zijn zogenoemde conflicten waarbij de grootmachten een indirecte oorlog voerden. Hiervan wellicht de bekendste was de Vietnamese oorlog van 1955 tot 1975. Twintig jaar lang probeerden de Amerikanen ervoor te zorgen dat Zuid-Vietnam niet onder de communistische invloedssfeer zou komen te vallen, maar uiteindelijk tevergeefs. Het was een opzienbarende overwinning voor de Vietcong, de guerillabeweging die verantwoordelijk was voor de Amerikaanse nederlaag. Natuurlijk stonden deze Vietnamezen niet alleen in hun strijd tegen de Amerikanen, want ze werden gesteund door hun communistische broeders China en de Sovjet-Unie. Vooral China heeft in deze periode grote steun verleend aan het communistische Noord-Vietnam en dus ook aan de gelieerde Vietcong. De band tussen Vietnam en China was dan ook sterk. De leider van Vietnam, Ho Chi Minh, omschreef de band tussen China en Vietnam als ‘kameraden plus broeders’.² Toch waren het deze twee landen die vijf jaar later de wapenen tegen elkaar opnamen. Wat was er gebeurd in deze jaren waardoor de relatie tussen de bondgenoten zo was verkruid?

Om de verandering in de relatie tussen China en Vietnam tussen 1975 en 1979 te begrijpen moet men zich dus bewust worden van de geopolitieke situatie in deze periode. Bij elk conflict gedurende de Koude Oorlog moet er rekening gehouden worden met brede thema’s. Toch wil ik proberen om het conflict tussen China en Vietnam op zichzelf te bestuderen, proberen uit te zoeken wat de oorzaak van de oorlog was en hoe deze zich verhoudt tot de Koude Oorlog. Op deze manier zal dan vervolgens ook de grotere keten van gebeurtenissen beter begrepen worden.

De belangrijkste keten van grote gebeurtenissen waarin de Chinees-Vietnamese oorlog haar plek kent, is het Rode Schisma. Het Rode Schisma was de verslechtering van de relatie

---

¹ John Lewis Gaddis, ‘Grand strategies in the Cold War’, in: Melvyn Leffler, Odd Arne Westad (red.), *The Cambridge History of the Cold War, Volume II* (Cambridge, 2010) 13.

² Geciteerd in: Nicholas Khoo, *Collateral Damage, Sino-Soviet Rivalry and the Termination of the Sino-Vietnamese Alliance* (New York, 2011) 1.

tussen de twee grote communistische machten in de Koude Oorlog, namelijk de Sovjet-Unie en de Volksrepubliek China.³ Deze polarisatie speelde al enige decennia op het moment van de Chinees-Vietnamese oorlog en moet begrepen en gerespecteerd worden bij een onderzoek naar het conflict. Temeer omdat het een conflict betreft tussen twee communistische staten die ogenschijnlijk bondgenoten zouden moeten zijn. Geheel volgens deze redenering wordt de Chinees-Vietnamese oorlog dan ook vaak in de trend van China versus de Sovjet-Unie geplaatst. De oorzaken van het conflict worden in de historiografie van de Chinees-Vietnamese oorlog vaak al tientallen jaren eerder gezocht in de oorsprong van het Rode Schisma en de politieke situatie tussen China en de Sovjet-Unie. Om deze redenen zal ik in dit paper een specifiek onderzoek verrichten door primaire bronnen te bestuderen van voornamelijk Chinese en Vietnamese origine, aangevuld met relevante buitenlandse documenten. Omdat ik geïnteresseerd ben in de oorzaken van het conflict op internationaal en politiek niveau zal het gebruik van diplomatieke bronnen centraal staan, wederom aangevuld met eventuele andere relevante informatie. Voorbeelden van dergelijke primaire bronnen zijn gesprekken tussen politiek leiders, officiële documenten gericht aan de Verenigde Naties van de respectievelijke ministers van Buitenlandse Zaken en speeches van hoogwaardigheidsbekleders.

Uiteraard zal ik bij het bestuderen van deze primaire bronnen aandacht geven aan, rekening houden met en waar nodig kritiek geven op de huidige stand van zaken in het historiografisch debat over de Chinees-Vietnamese oorlog, die het conflict dus vaak plaatst in de politieke verhoudingen tussen voornamelijk China en de Sovjet-Unie.

De stand van zaken binnen het huidige historiografische debat is dan ook een reden voor mij om een onderzoek te wijden aan de al vaak besproken Koude Oorlog. Historici lopen bij hun onderzoek het gevaar slechts aandacht te hebben voor het grote en hierbij soms te weinig aandacht besteden aan het eigen karakter van kleinere gebeurtenissen in de ‘grote geschiedenis’. Een voorbeeld hiervan is Nicholas Khoo, die zeer uitgebreid over de Chinees-Vietnamese oorlog schrijft in zijn boek *Collateral Damage: Sino-Soviet rivalry and the termination of the Sino-Vietnamese alliance*. Ik ben van plan de Chinees-Vietnamese oorlog dit eigen karakter te geven en vanuit dit karakter te onderzoeken hoe het grensconflict van 1979 ontstond.

Een actuelere reden voor mijn onderzoek en de terugkeer naar de Koude Oorlog is een groeiende angst dat de wereld langzaam terugbeweegt, of beter gezegd vooruit beweegt naar een nieuwe Koude Oorlog. Combineer dit met de explosief groeiende macht van China op

---

³ Sergey Radchenko, ‘The Sino-Soviet Split’, in: Melvyn Leffler, Odd Arne Westad (red.), *The Cambridge History of the Cold War, Volume II* (Cambridge, 2010) 349-351.

wereldniveau en er is een perfecte aanleiding om de buitenlandpolitiek van deze wereldmacht nogmaals goed onder de loep te nemen.

Nu is het tijd om specifiek te gaan kijken naar het onderzoek. Centraal staat de relatie tussen China en Vietnam en hoe deze verandert door de loop van de jaren 1975-1979. Het uiteindelijke conflict tussen deze twee landen zal vervolgens verklaard worden aan de hand van deze relatieverandering en geplaatst worden in een groter perspectief. De relatie tussen China en de Sovjet-Unie speelt hier een belangrijke rol en biedt zo'n perspectief voor het conflict. Onderdeel van dit perspectief is de rol van de Rode Khmer in Cambodja of Kampuchea. Deze factie was net zoals de Sovjet-Unie, China en Vietnam communistisch, maar voerde ook een oorlog met Vietnam vóór en gedurende de Chinees-Vietnamese oorlog.⁴ Nu was de Rode Khmer een bondgenoot van China, dus misschien kan binnen dit perspectief de rol van de Sovjet-Unie verkleind worden. Mijn verwachting en hypothese betreffende het onderzoek is dan ook dat hoewel de Chinees-Vietnamese oorlog een plaats heeft binnen de Koude Oorlog, zij ook een sterk eigen karakter kent. Mijn onderzoeksvraag zal dan ook zijn: Wat veroorzaakte de escalatie van de relaties tussen China en Vietnam gedurende de periode 1975-1979 resulterende in het grensconflict in 1979?

Om deze vraag te beantwoorden zal ik beginnen met het analyseren van het huidige historiografische debat over de Chinees-Vietnamese oorlog. Door kennis te nemen van de methodes en bevindingen van andere historici zal er een basis worden gelegd voor het verdere onderzoek. De resultaten van dit historiografische onderzoek zullen een framework verschaffen wat vervolgens zal worden toegepast in het verdere onderzoek. Na aandacht voor het historiografische debat zal er een chronologisch onderzoek worden verricht naar de periode 1975-1979. Hierbij zal dan gebruik worden gemaakt van primair bronmateriaal, dat zal worden vergeleken en getoetst aan de hand van de eerder verkregen informatie. Dit materiaal is gevonden op het Wilson Center, Digital Archive en bestaat uit correspondentie tussen leiders en diplomaten van Vietnam, China en Cambodja en enkele gesprekken tussen de Secretaris-Generaal van de VN en de Chinese vice-premier op het eind. Ik identificeer hierbij een drietal verschillende periodes. Tenslotte zal er in een conclusie samengevat, geconcludeerd en gereflecteerd worden op het onderzoek.

---

⁴ Chen Jian, 'China and the Cold War after Mao', in: Melvyn Leffler, Odd Arne Westad (red.), *The Cambridge History of the Cold War, Volume III* (Cambridge, 2010) 192.

Historiografisch Debat

In het verleden zijn er al vele historici geweest die hebben geprobeerd de escalatie van de relatie tussen Vietnam en China te verklaren. Hun verschillende visies hebben een rijk en interessant historiografisch debat opgeleverd. Dit debat is grofweg in een drietal verschillende visies verdeeld, deze zullen worden geanalyseerd en vervolgens als framework dienen voor een brononderzoek in hoofdstuk twee.

De verklaringen voor de breuk tussen China en Vietnam zijn gecompliceerd en lopen sterk uiteen. Deze verklaringen zijn grofweg in een drietal verschillende thema's te vangen. Het eerste thema is ideologisch van aard. Het tweede thema focust zich op regionale oorzaken en het derde thema is theoretischer en baseert zich op de Principal Enemy Theory.

Het eerste thema geeft een ideologische oorzaak voor het stuklopen van de relatie tussen China en Vietnam. Dit thema is nauw verbonden met de grotere Koude Oorlog en het Rode Schisma. Aan de oorsprong van deze scheiding ligt namelijk een ideologische breuk. Het communisme is een voortvloeisel van het Marxisme en de Sovjet-Unie bracht deze ideologie als eerste grote staat in de praktijk. De nadruk lag hierbij op de arbeider. Stalin is het gezicht van de ideologie, maar na zijn dood komen de verhoudingen op losse schroeven. Op dit moment vindt Mao Zedong, de leider van China, dat hij, en daarmee China, de leider van het communistische blok moet worden.⁵

Deze machtsstrijd escaleert langzaam, totdat de oude bondgenoten in hun eigen, lokale Koude Oorlog belanden. Dit fenomeen heet het Rode Schisma en hield voor de kleinere communistische staten in dat er gekozen moest worden tussen de grootmachten China en de Sovjet-Unie. Ook Vietnam moest deze keus maken toen ze een nieuwe staat vormden na de vrede in 1975. Dit is echter niet het enige ideologische aspect dat er speelt.

Een ander punt is het Vietnamese ideaal van een verenigd Indochina onder de leiding van Vietnam.⁶ Dit ideaal omhelst een groot en verenigd gebied, zo groot als het huidige Vietnam, Laos en Cambodja. De oorlog tussen Vietnam en Cambodja is nauw verbonden met deze visie en vormde voor China een grote bedreiging als een eerste stap naar de verwezenlijking van dit ideaal. Het idee van een nieuw machtsblok zo dicht bij de grens stond China absoluut niet aan, vooral niet toen Vietnam zich aan de zijde van de Sovjet-Unie schaarde, zoals later uit bronnen zal blijken. Sommige historici zien in deze ontwikkeling de oorzaak van

---

⁵ Lorenz Lüthi, *The Sino-Soviet Split: Cold War in the Communist World* (Princeton, 2010). ⁶ Khoo, *Collateral Damage*, 128-129.

een Chinese interventie in Vietnam. De vraag is dan natuurlijk wat zwaarder heeft gewogen voor Beijing: de invloedssfeer van Moskou beperken en indammen, of actief een nieuw machtsblok onder leiding van Vietnam bestrijden. Verbonden met een dergelijke traditionele visie is de theorie van Chen Jian. Hij stelt dat er in China een ideologie heerste van een vernieuwde vorm van de traditionele machtsbalans tussen de grootmacht China en de omliggende vazalstaten.⁶ Dit hield in dat Vietnam China zou moeten erkennen als superieur, iets waar de Vietnamezen voor bedankten. Volgens Jian leidde dit tot een onvermijdelijke breuk tussen de twee naties.⁷

Een tweede oplossing voor het vraagstuk van de snelle escalatie van de relatie tussen China en Vietnam wordt gezocht in regionale problemen. Deze visie laat de grotere Koude Oorlog dus links liggen en focust zich op lokale thema's. Hierbij staat de behandeling van etnische Chinezen die in Vietnam wonen centraal. Deze groep woonde voornamelijk in het zuiden van Vietnam en bestond veelal uit middenstanders. Als onderdeel van de communistische hervormingen werd deze groep zwaar getroffen door gedwongen en hardhandig uitgevoerde centralisering van het bedrijfsleven.⁸ China wierp bezwaren op en beweerde dat de etnische Chinezen slecht behandeld werden door de Vietnamese overheid. De Vietnamezen werden hierop gevraagd om etnische Chinezen, die het land uit wilden, te laten gaan. Hierop volgde een groot getouwtrek tussen China en Vietnam, waarbij beide partijen elkaar de schuld gaven van het onjuist omgaan met de etnische minderheid.⁹

Een ander regionaal probleem zijn verscheidene conflicten over grondgebied. Zo waren er conflicten over de precieze noordelijke grens en waren er vele grensovertredingen, wederom volgens beide partijen.¹⁰ Hoewel deze overtredingen ervoor zorgden dat de spanningen opliepen, was dit niet de directe aanleiding tot de oorlog in 1979.

---

⁶ Chen Jian, *Mao's China and the Cold War* (Chapel Hill, 2001) 237.

⁷ Jian, *Mao's China*, 237.

⁸ Khoo, *Collateral Damage*, 121.

⁹ The Wilson Center, *Statement by the ministry of foreign affairs of the socialist republic of Vietnam on question of Hoa people in Viet Nam* (6 juni 1978). <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118403>, geraadpleegt op 2-6-2017.

The Wilson Center, *Statement of the ministry of foreign affairs of the People's Republic of China on the expulsion of Chinese residents by Viet Nam* (12 juni 1978).

<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118404>, geraadpleegt op 2-6-2017.

¹⁰ The Wilson Center, *Memorandum of the ministry of Foreign Affairs of Socialist Republic of Viet Nam on the Chinese authorities' intensified armed activities on the Viet Nam border and their frantic war preparations against Viet Nam* (16 februari 1979). <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118479>, geraadpleegt op 3-6-2017.

The Wilson Center, *Chinese Foreign Ministry's Note to the Vietnamese embassy in China protesting against Viet Nam's military provocations* (12 februari 1979). <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118476>, geraadpleegt op 3-6-2017.

Tot slot is ook Cambodja en natuurlijk de Rode Khmer een regionale aanleiding tot het conflict tussen China en Vietnam. De vraag is of er gesproken moet worden van een driehoek tussen Vietnam, China en Cambodja, of dat er sprake is van een tweedeling tussen enerzijds China en Cambodja en Vietnam en de Sovjet-Unie. Historici die de oorzaken van de Chinees-Vietnamese oorlog regionaal zoeken, stellen dat Moskou minimale invloed had op het conflict. Ook waren de oorlogen tussen Vietnam en Cambodja en Vietnam en China regionale conflicten gevoed door een regionale machtsstrijd, wellicht gevoed door het idee van een verenigd Indochina.¹¹ Dat Vietnam hier voorstander van was, blijkt uit de diplomatieke pogingen die zijn ondernomen om dit te bewerkstelligen.¹²

Kritiek op deze regionale benadering is er ook. Zo merkt Nicholas Khoo op dat etnische Chinezen in Cambodja ook erg slecht behandeld worden. Cambodja is echter een Chinese bondgenoot en China maakt geen groot probleem van de behandeling van de etnische Chinezen. Khoo stelt dus dat dit waarschijnlijk geen doorslaggevende reden is geweest tot de verklaring van de oorlog. Daarnaast verwerpt hij ook de theorie van grensconflicten, ondanks dat dit regelmatig als officiële beweegreden wordt aangedragen. Hij noemt namelijk de jarenlange trend van deze grensovertredingen en hoe weinig diplomatieke onrust dit oplevert als er geen verdere spanningen zijn.¹³ Pas als de diplomatieke geschillen tot een hoogtepunt komen, komen ook deze grensgeschillen om de hoek kijken. Dit lijkt dus meer een instrument te zijn dan een oorzaak.

Een derde grote benadering vinden we in de vorm van de 'Principal Enemy Theory'. Deze theorie houdt simpelweg in dat op het moment dat twee staten elkaars vijanden zijn, de aan de vijand gelieerde staten uit principe ook vijanden worden. Er zijn grofweg drie verschillende vormen van deze theorie met betrekking tot de Chinees-Vietnamese oorlog in 1979. De eerste stelt dat de steun van Vietnam aan de Sovjet-houding jegens China, China dwingt om afstand te nemen van Vietnam.¹⁴ Een kritiekpunt hierop is dat er bij deze theorie slechts wordt gekeken naar de periode na 1975.

Een tweede vorm van de Principal Enemy Theory vinden we in een nog breder spectrum van de Koude Oorlog. Hier worden vier spelers onderscheiden. Aan de ene kant hebben we Vietnam die een beweging maakt naar de Sovjet-Unie, en aan de andere kant hebben we China

---

¹¹ Khoo, *Collateral Damage*, 3-5.

¹² Ibidem, 113.

¹³ Ibidem, 5-6.

¹⁴ Robert Ross, *The Indochina Tangle: China's Vietnam Policy, 1975-1975* (New York, 1988) 245.

¹⁶ Eugene Lawson, *The Sino-Vietnamese Conflict* (New York, 1984) 6-7.

die een beweging maakt naar de Verenigde Staten.¹⁶ De Sovjet-Unie en de Verenigde Staten waren gezworen vijanden en hierdoor, zo stelt de theorie, was een conflict tussen China en Vietnam onvermijdelijk.

De derde variant van de Principal Enemy Theory draait volledig rondom de rol van Cambodja. Als we Cambodja als centrumspeler nemen, dan is de bevriende partij, namelijk China, automatisch in oorlog met de vijandige partij, namelijk Vietnam.¹⁵ Deze variant stelt dus duidelijk dat de driehoek Hanoi, Beijing, Phnom Penh beslissend was in de escalatie tussen China en Vietnam.

Er is nu vastgesteld welke bestaande theorieën er zijn betreffende de verklaring voor de breuk tussen China en Vietnam resulterende in het conflict in 1979. Grofweg zijn ze in een drietal categorieën op te delen: ideologisch, regionaal en principieel. In het verdere onderzoek zal er aan de hand van primaire bronnen een chronologisch onderzoek worden verricht naar bronnen van zowel de Vietnamese als Chinese kant, waarbij de inhoud van deze bronnen zal worden geplaatst in hun historische context en afgewogen worden tegen de verschillende historiografische visies.

---

¹⁵ Anne Gilks, 'The Breakdown of the Sino-Vietnamese Alliance, 1970-1979', in: *Institute of East Asian Studies* (Berkeley, 1992) 7-8.

Groeiende onrust: 1975-1977

Het verdere verloop van het onderzoek zal draaien om het bestuderen van een aantal bronnen om het karakter van de verslechterende relaties tussen China en Vietnam vast te stellen. Hierbij is het essentieel om de context van een periode te kennen zodat de primaire bronnen zo correct mogelijk geïnterpreteerd kunnen worden binnen de tijdgeest van de auteur. In deze sectie zal er gekeken worden naar de periode 1975 tot 1977, ofwel het begin van de staat Vietnam en het ontstaan van groeiende spanningen tussen China en Vietnam. Het begin van deze periode is genomen omdat 1975 het officiële begin is van de nieuwe staat Vietnam. Hiervoor was het land in een burgeroorlog verwickeld en het communistische noorden had als primaire focus de Amerikanen verdrijven en het land te verenigen. Verdere regionale of zelfs mondiale politiek had dus niet de hoogste prioriteit. Over de verschuivende relatie tussen China en Vietnam kan veel gezegd worden in de periode voor 1975 maar omwille van de beperkte grootte van dit onderzoek zal ik 1975 als startpunt nemen. De grens van 1977 is genomen omdat in 1978 de relatie tussen China en Vietnam snel verandert en hier in een aparte sectie aandacht aan zal worden besteed.

In 1975 is het duidelijk dat het communistische Noord-Vietnam de Vietnamoorlog heeft gewonnen. Terwijl de VS haar wonden likt, wordt er in Vietnam gewerkt aan een nieuwe staat. Een van de grote problemen van deze nieuwe staat, genaamd de Socialistische Republiek Vietnam, was de kwestie van bondgenoten. Het communistische blok was namelijk tijdens de oorlog flink veranderd.

Waar in het begin China en de Sovjet-Unie bondgenoten waren geweest, lagen deze verhoudingen tijdens de periode na de Vietnamoorlog wel even anders. De twee partijen kenden nu hun eigen Koude Oorlog en vochten over hun respectievelijke invloeden over andere communistische staten.¹⁶ De oorzaken van deze breuk, beter bekend als het Rode Schisma, zijn divers genoeg om een op zichzelf staand onderzoek naar te verrichten, maar voor het gebruik voor dit onderzoek zal ik me beperken tot de hoofdlijnen. Lorenz Lüthi is een van de meest vooraanstaande onderzoekers naar het Rode Schisma en beargumenteert dat de kern van de breuk tussen de twee grootmachten ideologisch was.¹⁹ Na de dood van Stalin begon de Sovjet-Unie een andere richting in te slaan met het communisme, tot onvrede van

---

¹⁶ Gaddis, 'Grand strategies in the Cold War', 16.

¹⁹ Lüthi, *The Sino-Soviet Split* (Princeton, 2010).

Mao Zedong, die het traditionele Stalinisme bleef aanhangen. Een ander ideologisch punt van onvrede was de nieuwe Sovjet-politiek van vreedzame coëxistentie. Mao was ook hier zeer verbolgen over omdat hij van mening was dat een militaire confrontatie met het kapitalisme noodzakelijk was.¹⁷

Het resultaat van deze verschillen was dat in de decennia hierna de Sovjet-Unie en China steeds verder uit elkaar dreven. Tijdens de oorlog tussen Noord-Vietnam en Amerika verleenden beide communistische grootmachten steun aan Noord-Vietnam en probeerden ze beiden Noord-Vietnam aan hun zijde te krijgen.¹⁸ Wat belangrijk is om te weten is dat Vietnam grote moeite zou hebben om zowel China als de Sovjet-Unie tot bondgenoot te houden na de Vietnamese eenwording.

Na deze eenwording bleek voor Vietnam al snel dat het onderhouden van goede relaties met China en Cambodja moeilijk zou blijken. Waar de relaties met China gedurende de Vietnamoorlog zeer goed waren geweest, begon dit snel te veranderen. Voordat er gekeken kan worden naar de verschillende visies op deze escalatie moet er iets gezegd worden over het conflict tussen Vietnam en Cambodja. Cambodja was zoals gezegd in handen van de Rode Khmer. De Rode Khmer omarmde een zeer extreme vorm van communisme en kende China als bondgenoot in de regio. China was hier ook zeer bij gebaat, omdat zij op deze manier een directe bongenoot hadden in Zuid-Oost Azië. Cambodja en Vietnam waren elkaar in deze periode al openlijk vijandig gezind. Cambodja omschreef Vietnam in 1971 bijvoorbeeld als een 'acute vijand'.¹⁹ Daarnaast konden de twee landen het niet eens worden over een grensverdeling tussen de twee staten. De Rode Khmer begon daarnaast leden die connecties hadden met Vietnam te zuiveren, evenals etnische Vietnamezen die in Cambodja woonden.²³ De Rode Khmer begon met kleine aanvallen op Vietnamese dorpen en Vietnam reageerde hierop met tegenaanvallen en bombardementen. Tot een echt conflict kwam het in eerste instantie niet, omdat China probeerde het conflict op diplomatieke wijze te sussen; ze waren immers niet gebaat bij een conflict zo dicht bij huis.

De eerste bron die we zullen bestuderen is een gesprek tussen Deng Xiaoping, een Chinees staatsman welke in 1975 de functie van vicepremier bekleedde, en Le Duan. Le Duan was de politiek leider van Vietnam gedurende de tijdspanne van dit onderzoek. Het gesprek

---

¹⁷ Lüthi, *The Sino-Soviet Split*, 2.

¹⁸ Ibidem, 14.

¹⁹ Khoo. *Collateral Damage*, 120.

²³ Ibidem, 120-121.

vond plaats op 29 september 1975 in Beijing, zeer kort na de gewonnen oorlog tegen de Amerikanen.²⁰ Deng opent het gesprek met het volgende statement:

Deng: Er zijn wat problemen betreffende de relatie tussen onze landen. [...] We moeten bekennen dat we niet gerust zijn als we Vietnamese kranten lezen of [Vietnamese] publieke opinie horen. Sterker nog, jullie benadrukken de bedreiging uit het noorden. Voor ons is de bedreiging uit het noorden het bestaan van Sovjet troepen aan de noordgrens, maar voor jullie betekent dit China.

Le Duan: Dat hebben wij niet gezegd.

Dit gesprek is zeer interessant omdat hier scherp duidelijk wordt dat de relatie tussen China en Vietnam in 1975 al aan het verslechteren is tot op het punt dat China zich duidelijk zorgen maakt over het wederzijds vertrouwen. Dit is frappant omdat China tijdens de oorlog grote hoeveelheden steun had verleend aan de Vietnamese communisten. Hoewel er in dit gesprek geen directe reden wordt gegeven voor de aanleiding van de spanningen is het noemen van de Sovjet-Unie wel opmerkelijk. De staat van de relatie tussen China en de Sovjets wordt erg duidelijk, deze zien elkaar als een 'bedreiging' en bovendien zijn er troepenconcentraties aan de grenzen wat duidt op openlijke vijandigheid. In dit statement klinkt ook een dieper verwijt door omdat het geen geheim was dat Vietnam steeds meer steun uitsprak voor de kant van de Sovjet-Unie. Deze had Vietnam in de laatste jaren van hun oorlog tegen Amerika namelijk zeer sterk gesteund terwijl China meer had ingezet op Cambodja en de Rode Khmer toen duidelijk werd dat de Sovjets Vietnam voor zich 'hadden gewonnen'.²¹ Een kanttekening is wel dat Vietnam de eerste voorstellen van de Sovjet-Unie om tot een formeel bondgenootschap toe te treden afwijst na de eenwording in 1975, dit waarschijnlijk omdat Vietnam begreep dat dit kwaad bloed zou zetten bij hun noorderbuur China.²⁶ Deng lijkt dus uit te spreken dat China zich misschien ook zorgen moet gaan maken voor een bedreiging uit het zuiden. Le Duan spreekt Deng tegen en ontkent zijn beweringen van Vietnamese vijandigheid jegens China. Het gesprek vervolgt en kent nog een andere opmerkelijke passage waarin Deng stelt dat Vietnam 'de geschiedenis gebruikt om in het heden een dreiging uit het noorden te verklaren'.²² Hier is

---

²⁰ Odd Arne Westad e.a., *77 conversations between Chinese and Foreign Leaders on the Wars in Indochina, 1964-1977*, The Wilson Center, 192. <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/ACFB39.pdf>, geraadpleegt op 10-6-2017.

²¹ Khoo, *Collateral Damage*, 100-102.

²⁶ Ibidem, 111-114, 118.

²² Westad e.a., *77 conversations between Chinese and Foreign Leaders on the Wars in Indochina, 1964-1977*, The Wilson Center, <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/ACFB39.pdf>, geraadpleegt op 10-6-2017.

er dus sprake van een ideologische, historische spanning waarbij Vietnam zich zorgen lijkt te maken over de machtsverhoudingen van eeuwen geleden, aangedragen als reden voor de breuk in de relatie door Jian.²³ Frappant is wel dat dit argument ter sprake wordt gebracht door de Chinese kant en niet door de Vietnamezen in dit gesprek. Als we deze bron linken aan het framework zien we dus een regionale, ideologische oorzaak van het probleem maar ook bewijzen voor de Principal Enemy Theory.

Op 29 september 1977 vindt er een gesprek plaats tussen Pol Pot, de leider van de Rode Khmer en Hua Guofeng, de leider van de Communistische Partij in China en de opvolger van de inmiddels overleden Mao Zedong.²⁴ In dit gesprek is Pol Pot zeer duidelijk over de verhouding tussen Vietnam en Cambodja. Niet alleen dit maar hij is zeer duidelijk over de positie van Vietnam in het grotere theater van de Koude Oorlog:²⁵

Pol Pot: De Sovjet-Unie, Vietnam en Cuba werken samen om ons aan te vallen in de grensgebieden. We denken dat ze spionnen hebben geplaatst binnen onze troepen. [...] In 1976 zijn we begonnen om het probleem van Vietnamese spionnen op te lossen en in juni 1977 was de klus bijna compleet geklaard. [...] We maken ons geen zorgen over gevechten maar over de constante bedreiging vanuit Vietnam. Niet alleen wil Vietnam Laos en Cambodja bezetten, ze willen heel Zuid-Oost Azië veroveren. We hebben vele keren geprobeerd te onderhandelen, maar zonder succes. [...] Hua Guofeng: Uw strategie betreffende de naburige landen is correct.

Deze bron laat geen twijfel bestaan over de relatie tussen Vietnam en Cambodja. Pol Pot wantrouwt Vietnam ten zeerste en stelt duidelijk dat ze geallieerd zijn met de Sovjet-Unie. Hij vervolgt door te stellen dat Vietnam de Rode Khmer heeft geïnfiltrerd en dat er zuiveringen hebben plaatsgevonden. Vijandigheden tussen Vietnam en Cambodja spelen al een rol sinds 1971 maar beginnen te escaleren na 1975.³¹ In de bron zien we aan de ene kant dus een bevestiging van een grote rol van Vietnam binnen het brede spectrum van de Koude Oorlog en de verslechtering van de relatie tussen China en Vietnam als een voortvloeisel hiervan. Aan de andere kant stelt Pol Pot duidelijk dat Vietnam een grote regionale bedreiging is door haar wens om heel Zuid-Oost Azië te bezetten. In hoeverre China deze bewering ter harte heeft genomen

---

²³ Jian, *Mao's China*, 237.

²⁴ Chen Jian, 'China and the Cold War after Mao', in: Melbyn Leffler, Odd Arne Westad (red.), *The Cambridge History of the Cold War, Volume III* (Cambridge 2010) 9.

²⁵ Westad, ea., *77 conversations between Chinese and Foreign Leaders on the Wars in Indochina*, 194.

³¹ Khoo, *Collateral Damage*, 120.

is moeilijk in te schatten, maar de theorie dat Vietnam een verenigd Indochina nastreefde wordt hier bevestigd als factor in de regionale politiek. Belangrijker nog is dat Guofeng in een zeer beknopt antwoord laat weten het eens te zijn met Pol Pot. De escalerende vijandigheden tussen Cambodja en Vietnam vinden overigens ook een oorsprong in de wens van Vietnam voor een verenigd Indochina. Op 27 september 1977, slechts twee dagen voor het geciteerde gesprek uit bovenstaande bron riep Pol Pot officieel de Communistische Partij Kampuchea uit. Hierbij liet Pol Pot het ontstaan van de partij teruggaan tot 1960 in plaats van 1951, toen de Indochinese Communistische partij, opgericht door Vietnam, zich opsplijste in drie losse takken voor respectievelijk Vietnam, Laos en Cambodja. Hiermee maakte Pol Pot duidelijk zich vijandig op te stellen tegenover een dominante positie van Vietnam in de regio.²⁶

---

²⁶ Khoo, *Collateral Damage*, 113, 121-122.

Het moment van escalatie: 1978

1978 is het jaar waarin de situatie in de regio zeer snel verslechtert. In november dit jaar tekent Vietnam een verdrag waardoor ze officieel bongenoot wordt van de Sovjet-Unie.²⁷ In de zomer van 1978 was Vietnam al toegetreden tot COMECON, het Sovjet antwoord op het Marshallplan van de Amerikanen. Vietnam had eerst geprobeerd financiële steun te krijgen van Amerika of Japan maar nadat dit mislukte haalden ze banden aan met de Sovjets en traden ze toe tot dit verbond.²⁸ Kort na deze gebeurtenissen start Vietnam een grootschalige en succesvolle invasie van Cambodja. Uiteindelijk resulteert dit in repercussies van China in de vorm van de grensoorlog in februari 1979. De volgende bronnen bestaan uit correspondentie tussen diplomaten van zowel China als Vietnam en de Verenigde Naties. Hierbij moet dus rekening worden gehouden met de lading van de inhoud van de bronnen. Omdat de landen deze documenten zelf overhandigen aan de VN zal de inhoud nooit op een enkele manier schadelijk voor de eigen kant zijn. Dit zorgt ervoor dat er met deze bronnen zorgvuldig omgegaan moet worden omdat ze geen hele waarheden zullen verschaffen maar wel een duidelijke inkijk geven in de officiële standpunten van de beide partijen.

In juni 1978 geeft Vietnam een statement af met betrekking tot het vraagstuk van de aanwezigheid van de Hoa's in Vietnam.²⁹ De Hoa's zijn een groep etnische Chinezen wonende in Vietnam en de behandeling van deze groep heeft tot een conflict met China geleid, zo is ook te merken in de bron. Hier stelt Vietnam dat de Hoa's grotendeels zijn ingeburgerd in Vietnam en ook wettelijk gelijk zijn aan etnische Vietnamezen en ontkent dus het bestaan van discriminatie. Verder stelt Vietnam dat ze dat ze toenadering tot China hebben gezocht om het onderwerp te bespreken en tot een oplossing te komen maar dat China hiertoe niet bereid is. Daarnaast doen de Vietnamezen toezeggingen om Hoa's vrijwillig te laten vertrekken middels Chinese schepen welke mogen aanmeren in een aantal Vietnamese havens. Vervolgens beschuldigt Vietnam China van het opruien van de etnische Chinezen in Vietnam middels propaganda en het bewust 'ondermijnen van de eeuwenoude vriendschap tussen Vietnam en China'.³⁶

---

²⁷ Khoo, *Collateral Damage*, 126, 128.

²⁸ Ibidem, 111-112, 117, 119.

²⁹ The Wilson Center, *Statement by the ministry of foreign affairs of the socialist republic of Vietnam on question of Hoa people in Viet Nam* (6 juni 1978) <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118403>, geraadpleegt op 2-6-2017. ³⁶ Ibidem 2.

Voor ik commentaar geef op deze bron is het interessant om een andere bron te bekijken. Deze bron bespreekt hetzelfde onderwerp, namelijk de Hoa's, maar dan vanuit Chinees perspectief.³⁰ Deze bron is een reactie op het statement van Vietnam, door Chu Chen, de minister van Buitenlandse zaken van China en dateert van 6 dagen na de vorige bron. In de eerste zin wordt onmiddellijk een serieuze aantijging gedaan aan het adres van Vietnam door te stellen dat 'er feiten verdraaid worden en er ongefundeerde beschuldigingen worden gedaan om de schuld bij China neer te leggen'. In de verdere bron wordt in eerste instantie voornamelijk gesproken over de behandeling van de Hoa's door Vietnam die volgens China zeer onfatsoenlijk is en China stelt dat Vietnam de vrijheid van deze groep actief tegenwerkt. Later in de bron vinden we de volgende interessante passage:³¹

Inderdaad, er circuleren nu al enige tijd gerichte anti-China geruchten in Vietnam dat China Cambodja steunt in hun strijd met Vietnam, dat er oorlog uit zal breken tussen Vietnam en China, etc.

We kunnen nu een aantal dingen concluderen. Allereerst zien we dat de discussie rondom de behandeling van etnische Chinezen een belangrijke rol speelt in de officiële verklaringen van beide partijen. Dit zeer lokale probleem is naar mijn mening geen doorslaggevende factor in de verslechtering van de relaties tussen China en Vietnam op de lange termijn doordat dit probleem pas wordt aangekaart op een moment dat diplomatieke spanningen bijna op hun hoogtepunt zijn. Dit zien we terug in deze bronnen en is ook al opgemerkt in het eerste hoofdstuk waarbij sommige historici deze erg lokale geschillen zien als een escalatie tussen de twee landen. Khoo merkt dan op dat de Rode Khmer het in Cambodja ook voorzien heeft op Chinezen in hun 'zuiveringen' maar dat China hier weinig tot geen actie tegen onderneemt terwijl het in het geval van Vietnam wel opeens hoog op de agenda staat.³² Tegelijkertijd moeten we deze factor niet vergeten als een belangrijk component in de relatie tussen beide partijen, juist op dit cruciale moment. Een tweede conclusie is echter dat China hier openlijk spreekt over hun steun aan Cambodja en de geruchten van een aanstaande oorlog. Frappant is dat in het verdere statement

---

³⁰ The Wilson Center, *Statement of the ministry of foreign affairs of the People's Republic of China on the expulsion of Chinese residents by Viet Nam* (12 juni 1978) geraadpleegt op: <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118404>.

³¹ Ibidem, 4.

³² Khoo, *Collateral Damage*, 5-6, 125.

China geen pogingen doet deze geruchten te ontkennen. Aan het eind van het statement onderkent Chen de breuk in relaties in de volgende woorden:³³

Gedurende de laatste jaren heeft de Vietnamese kant een serie stappen ondernomen die afbreuk doen aan de relatie tussen China en Vietnam en een aantal anti-China stappen gezet.

Er wordt hier gesproken over ‘anti-China stappen’, het is naar mijn mening zeer reëel dat hierbij gerefereerd wordt aan de groeiende spanningen tussen Vietnam en Cambodja en bovendien de toenadering van Vietnam en de Sovjet-Unie. In deze laatste bronnen zien we dus een aantal duidelijke regionale oorzaken de kop op steken, er wordt weinig gesproken over ideologie. De Principal Enemy Theory is wel toepasbaar en dan in de laatste variant waarin Cambodja de hoofdrol speelt. Het lijkt er sterk op dat door de houding van deze natie en de verschillende relaties die China en Vietnam met Cambodja hebben, een conflict tussen Vietnam en China ophanden is.

We springen nu vooruit naar 5 september 1978. Een volledige invasie van Cambodja door Vietnam is ophanden en Pham Van Dong geeft een toespraak betreffende de oorlog en lopende problemen met China betreffende de Hoa's en grensconflicten.³⁴ Hij stelt het volgende betreffende de rol van China in de acties van de Rode Khmer:

De reactionaire machten in de bestuurlijke kringen in Peking hebben al lange tijd in de persoon van Pol Pot een instrument gevonden om hun grote-natie uitbreidingsplan in deze regio te verwezenlijken, in eerste instantie tegen Vietnam. [...] De reactionaire machten in de bestuurlijke kringen van Peking gebruiken Pol Pot's Rode Khmer als stoottroepen om een conflict van agressie te starten langs de zuidwestelijke grens van ons land (Vietnam).

Hier stelt Dong dat China Cambodja gebruikt om Vietnam aan te vallen en te verzwakken. Het meest opmerkelijke punt is het gebruik van de term ‘grote-natie uitbreidingsplan’. Hieruit kunnen we concluderen dat de theorie van Chen Jian betreffende een oude ideologische breuk

---

³³ The Wilson Center, *Statement of the ministry of foreign affairs of the People's Republic of China on the expulsion of Chinese residents by Viet Nam* (12 juni 1978) 7.

<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118404>, geraadpleegt op: 7-6-2017.

³⁴ The Wilson Center, *Speech made by Pham van Dong* (5 september 1978).

<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118418>, geraadpleegt op: 8-6-2017.

met China als superieure macht in de regio en de omliggende gebieden als vazalstaten hout snijdt. In de verdere toespraak bespreekt Dong opnieuw de rol van de Hoa's en geeft in deze kwestie de schuld aan China. Daarbij stelt hij dat China nu al gedurende enige tijd de noordelijke grens van Vietnam aan het bedreigen en betwisten is. Hij benadrukt dat Vietnam niets anders dan vrede wil.³⁵ Dergelijke retoriek moeten we natuurlijk binnen de context van zo'n toespraak met een korreltje zout nemen. De diplomatieke rel omtrent de Hoa's komt in nog veel meer bronnen naar voren maar lijkt ondanks de frequentie van benoeming geen doorslaggevende rol gespeeld te hebben. De rol van Cambodja en de voor Vietnam bedreigende houding van China daarentegen wel, althans vanuit de Vietnamese invalshoek.

Als volgende bron bekijken we een reactie van de Chinese minister van Buitenlandse zaken, Chen Chu, op de inmiddels grootschalige oorlog tussen Vietnam en Cambodja. Op 11 december schrijft hij een brief naar Baron Rudiger Von Wechmar, op dat moment de voorzitter van de VN Veiligheidsraad.⁴³

Het gewapende conflict tussen Vietnam en Cambodja is uitsluitend uitgelokt door de Vietnamese autoriteiten. [...] De onderliggende oorzaak van het Vietnam-Cambodja conflict ligt in de pogingen van de Vietnamese autoriteiten om Cambodja te annexeren, heel Indochina te beheersen en het stichten van een 'Indochinese Federatie' met Vietnam aan het hoofd. Gemotiveerd door de behoefte van hun globale hegemonie plan steunt de Sovjet-Unie de plannen van Vietnam en doet haar uiterste best Vietnam te laten slagen in haar doel van regionale hegemonie en dit heeft er toe geleid dat de situatie in Indochina en Zuid-Oost Azië complexer en belangrijker is geworden. De noodzaak is nu het stoppen van de baldadige agressie van Vietnam en de pogingen tot het omver werpen van de staat Cambodja. Zo worden de Sovjet stappen naar een sociaal-imperialistisch doel en de Vietnamese drang naar regionale hegemonie tegen gegaan.

Deze brief, geschreven aan de vooravond van de Chinees-Vietnamese oorlog, is een sleutelstuk in dit onderzoek. Voor we onze conclusies trekken moet er echter eerst kritisch naar deze bron gekeken worden. Het feit dat deze brief direct gericht is aan de voorzitter van de VN Veiligheidsraad is opmerkelijk. Hieruit maak ik op dat dit misschien al een vroege verantwoording is voor de aanstaande oorlog. Een ander punt dat hieruit voortkomt is de

---

³⁵ The Wilson Center, *Speech made by Pham van Dong* (5 september 1978). 5-6.

<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118418>, geraadpleegt op: 8-6-2017. ⁴³ The Wilson Center, *Letter, Chen Chu to H.E. Baron Rudiger Von Wechmar* (15 februari 1979). <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118477>, geraadpleegt op: 12-6-2017.

prominente rol van de Sovjet-Unie in deze brief. Voor de eerste keer in dit cruciale jaar zien we vermelding van deze partij. Nu is dit op twee manieren te interpreteren. Een eerste manier is dat we aannemen dat deze partij op de achtergrond een grotere rol heeft gespeeld dan de andere bronnen uit 1978 doen vermoeden. Een tweede manier is echter te vinden in de ontvanger, het is namelijk erg logisch voor China om nu de rol van de Sovjet-Unie te noemen en de groeiende macht van deze partij in de regio in het geval van een overwinning van Vietnam te benadrukken. De Koude Oorlog is immers nog altijd gaande en een groot gedeelte van de VN staat niet op vriendschappelijke voet met de Sovjets.

Om deze reden vind ik de terugkerende vermelding van de regionale ambities van Vietnam zelf interessanter. De zorg dat Vietnam een regionale grootmacht wordt, uiteraard met steun van de Sovjet-Unie, lijkt hier voor China een urgenter probleem te zijn dan een vergroting van de invloedssfeer van de Sovjet-Unie. Hierdoor zien we een sterk eigen karakter van het conflict tussen China Vietnam ontstaan, grotendeels onafhankelijk van de Sovjet-Unie.

De Chinees-Vietnamese oorlog: 1979

De oorlog tussen China en Vietnam begint op 17 februari 1979 nadat er al op oudejaarsavond was besloten door China om deze aanval voor te bereiden.³⁶ Het conflict duurde nog geen maand waarbij de Chinezen in drie fases het noorden van Vietnam binnenvielen en uiteindelijk op 16 maart weer terugtrokken. Schattingen van troepensterktes komen uit op zo'n 472.000 Chinese troepen tegenover ongeveer 50.000 Vietnamese troepen, numeriek was Vietnam dus zeer in de minderheid.³⁷

Op 6 maart 1979 begint China zich terug te trekken uit Vietnam nadat ze hebben gesteld dat de strafexpeditie geslaagd was nu de weg naar Hanoi open lag. Op 16 maart vertrekken de laatste Chinese troepen Vietnam, op deze zelfde dag vindt er een gesprek plaats tussen Chen Chu, de Chinese VN diplomaat en de Secretaris Generaal van de VN, Kurt Waldheim waarin ze de situatie in Zuid-Oost Azië bespreken.³⁸ Uit het gesprek wordt duidelijk dat Waldheim van plan is een reis te maken langs de verschillende landen in de regio en zal proberen de verschillende kampen op te roepen vrede te sluiten. China stelt dat dit volledig afhankelijk is van de vraag of Vietnam zijn troepen terug zal trekken uit Cambodja omdat ze in dat doel niet geslaagd waren bij hun invasie van Noord-Vietnam. Hierdoor wordt dus duidelijk dat het ontzetten van Cambodja het primaire doel van de invasie was. Een ander belangrijk punt in de bron is de vermelding van de Sovjet-Unie. China had namelijk eerder geprobeerd Vietnam te dwingen zich terug te trekken uit Cambodja middels een VN interventie, maar over dit voorstel hadden de Sovjets hun veto uitgesproken.³⁹ Combineer dit met de steun van de Sovjet-Unie aan Vietnam gedurende hun conflict met China in materiële zin⁴⁰ en de sterke band tussen Vietnam en de Sovjet-Unie is niet meer te negeren.

Als laatste bron bekijken we een bezoek van de Secretaris-Generaal Kurt Waldheim aan Peking in mei 1979 waar de oorlog wordt besproken in het bredere Koude Oorlog spectrum met Deng Xiaoping, de vicepremier van de Chinese communistische partij.⁴¹ De volgende citaten berichten over de oorlog en de doelen van Vietnam en de Sovjet-Unie:

---

³⁶ Khoo, *Collateral Damage*, 129-130.

³⁷ Ibidem, 129-130.

³⁸ The Wilson Center, *Notes on a meeting held in Secretary-General's office on Friday, 16 March 1979, at 10.30 PM* (16 maart 1979). <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118483>, geraadpleegt 10-6-2017.

³⁹ Ibidem, 1.

⁴⁰ Khoo, *Collateral Damage*, 112-113, tabel 5.2.

⁴¹ The Wilson Center, *Notes on a meeting held during the Secretary-General's visit to Peking, 1 May 1979* (1 mei 1979). <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118486>, geraadpleegt op 9-6-2017.

Viet Nam's aim was the creation of the impression that there was a relaxation of tension in the north so it could concentrate on Kampuchea. They did not want to negotiate seriously. When the Secretary-General interjected that the Viet Nameese leaders must know that it could not win a war against China, the Vice Premier said that they had gotten 'swollen heads' and thought themselves invincible. [...] Asked by the Secretary-General about the theory of an Indochinese federation, Mr. Deng said that Viet Nam executed the Soviet plans for the establishment of an Asian collective security system. [...] Deng added that he had advised the United States under no circumstances to normalize relations with Viet Nam at this particular time.

Deze bron legt wederom een grote nadruk op de rol van de Sovjet-Unie, al vind ik het lastig om dit klakkeloos aan te nemen om de volgende redenen: Allereerst wordt het plan van een Indochinese staat nu toegedicht aan de Sovjet-Unie terwijl de plannen voor deze visie toch duidelijk afkomstig zijn uit Vietnam in de eerste plaats.⁴² Een tweede bezwaar vind ik in de laatste woorden van Xiaoping waarin hij stelt dat hij de VS aanraadt geen banden aan te gaan met Vietnam. Dit doet vermoeden dat China liever geen bemoeienis wil in haar directe omgeving. Al met al lijkt het frappant dat de rol van de Sovjet-Unie na de oorlog groter lijkt te zijn dan voor en tijdens het daadwerkelijke conflict en dat dit vooral door China benadrukt wordt, hetzelfde China dat in toenemende mate banden met de VS aanhaalt.⁵¹

1979 markeert dus het absolute eindpunt van de vriendschappelijke relatie tussen China en Vietnam na een periode van groeiende onrust tussen de twee voormalige bondgenoten. Evenals 1979 het einde van dit onderzoek markeert naar de oorzaken en het karakter van de escalatie gedurende de periode 1975 tot 1979.

---

⁴² Khoo, *Collateral Damage*, 113-115.

⁵¹ *Ibidem*, 131.

Conclusie

Gedurende dit onderzoek is duidelijk geworden dat de aanloop naar de Chinees-Vietnamese oorlog allesbehalve simpel is. Verschillende partijen speelden een rol in de escalatie en de grootte van deze rollen was niet constant. Het conflict is niet los te zien van andere, grotere conflicten welke grotere regio's en tijdspannes beslaan. Het conflict is allereerst niet los te koppelen van de Koude Oorlog door de rol van de Sovjet-Unie en de belangen van China binnen dit grotere spectrum. Ook de tijdspanne van het conflict is vele malen groter dan alleen 1979 of zelfs de periode 1975-1979 omdat er verbanden zijn met een oudere vijandigheid tussen China en Vietnam welke honderden jaren terug te traceren is. Ook de plannen van Vietnam voor een verenigd Indochina bestaan al decennia lang op het moment dat Vietnam verenigd wordt. De invloed van deze factoren op dit onderzoek zal weldra duidelijk worden.

Aan de start van dit onderzoek heb ik gekeken naar de verschillende historiografische verklaringen voor de transformatie in de relatie tussen China en Vietnam in de jaren 1975 tot 1979. Hierbij waren grofweg een drietal verschillende oorzaken te onderscheiden. Allereerst was er een ideologische oorzaak die stelde dat China zich superieur voelde aan Vietnam vanuit een historisch perspectief, hierbij horen ook deels de gevolgen van het Rode Schisma voor Vietnam. Een tweede vorm van verklaringen vinden we in een regionale oplossing. Deze bestaan uit een focus op etnische minderheden en grensconflicten hoewel dit geen erg sterke basis heeft. De theorie dat Vietnam uit was op een verenigd Indochina en daarmee een sterk regionaal machtsblok wilde creëren heeft deze sterke basis echter wel. Dit zou voor China een groot regionaal probleem zijn omdat het gevaarlijk voor ze was om een dergelijke speler aan hun grens te hebben zonder daar directe invloed op uit te kunnen oefenen. De derde trend van verklaringen is samen te vatten in de term Principal Enemy Theory. Deze theorie behelst het idee dat twee staten soms door verschillende bondgenootschappen of door de rol van derde partijen uit principe vijandig gezind worden. Er zijn drie varianten. De eerste stelt dat als gevolg van de steeds hechter wordende relatie tussen Vietnam en de Sovjet-Unie, Vietnam van China vervreemde doordat de Sovjet-Unie en China elkaar vijandig gezind waren. De tweede variant stelt dat Vietnam de richting van de Sovjet-Unie op ging, terwijl China naar de Verenigde Staten bewoog. Omdat de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten zo duidelijk vijandig waren, moesten hun bondgenoten dat ook wel zijn. Een derde variant stelt dat Cambodja een leidende rol had. Cambodja had namelijk als bondgenoot China, en als vijand Vietnam. Dit zou resulteren in het feit dat China en Vietnam om deze reden dus vijandig zou worden.

In het tweede deel van het onderzoek zijn deze verschillende theorieën getoetst aan de hand van primaire bronnen uit de periode 1975 tot 1979. Hieruit werd duidelijk dat in alle drie de theorieën een kern van waarheid zit. Er zijn sporen te vinden van een ideologisch historisch conflict tussen beide partijen maar ook zeer duidelijk van de plannen van Vietnam om een verenigd Indochina op te richten en het probleem dat dat voor China vormde. Tegelijk zien we ook de cruciale rol die Cambodja speelde in de groeiende vijandigheid tussen China en Vietnam.

Ik ben van mening dat, op basis van de gelezen bronnen, de grootste factor voor de verslechterende relaties tussen China en Vietnam, de regionale ambities van Vietnam zijn. Niet alleen bestonden deze ambities al geruime tijd voor 1975 maar ook waren er al concrete stappen gezet richting het verwezenlijken hiervan. China laat duidelijk merken dat ze niet gediend is van deze strategie, niet in het minst omdat op die manier ook de Sovjet-Unie meer macht in de regio krijgt doordat deze zich aan de zijde van Vietnam schaart gedurende de onderzoeksperiode. Dit bondgenootschap is echter ook weer terug te voeren op de ambitie van Vietnam om een machtsblok te creëren. Het bondgenootschap met de Sovjet-Unie was slechts een middel om hun doel te verwezenlijken.

Waarom kwam het dan tot oorlog tussen Vietnam en China als Vietnam geen direct probleem had met hun noorderbuur? Hier komt de cruciale speler Cambodja om de hoek kijken. Cambodja was namelijk onder Pol Pot Vietnams grootste probleem geworden. Niet alleen weigerde Pol Pot op elke manier mee te werken aan een verenigd Indochina, ook stookte hij China op en verkondigde hij dat de Sovjet-Unie Vietnam gebruikte om China's macht in de regio aan te tasten. Dat dit een grote zorg voor China was blijkt uit verscheidene bronnen en uit het feit dat zij in toenemende mate druk op Vietnam leggen en dus uiteindelijk zelfs bereid zijn tot een invasie op het moment dat Vietnam en Cambodja slaags raken.

Vanuit de positie van China in correspondentie naar het Westen zien we vervolgens vlak voor en na het conflict vele vermeldingen over de rol van de Sovjet-Unie. Deze zouden als een soort van grote kwade macht Vietnam hebben gebruikt om de regio te ontwrichten en China aan te tasten. Ik denk echter dat dit wel mee valt. Vietnam was hier een eigen plan aan het trekken en kwam pas tot een bondgenootschap met de Sovjets toen duidelijk werd dat andere partijen hun ambities niet wilden steunen. De reden dat de Sovjets wel mee wilden in dit plan is natuurlijk omdat het hun goed uit kwam dat een verenigd Indochina onder leiding van Vietnam een bedreiging voor China zou zijn.

De uiteindelijke reden is dus niet zozeer ideologisch maar een combinatie van de regionale ambities van Vietnam en de de Principal Enemy Theory omdat China simpelweg

gedwongen werd in te grijpen in Vietnam's campagnes tegen Cambodja om hun einddoel te verwezenlijken.

Als we deze conclusie toepassen op het grotere thema van de Koude Oorlog kunnen we dus concluderen dat ze wel degelijk verbonden zijn, maar de Chinees-Vietnamese oorlog primair een eigen karakter heeft wat los staat van de alles overkoepelende Koude Oorlog. Door deze bevinding is het misschien interessant om andere kleinschaligere conflicten aan de periferie van de grootmachten te onderzoeken. De focus van dergelijke onderzoeken zou dan ook moeten zijn in hoeverre deze conflicten een eigen karakter hebben of gekenmerkt worden door de grootmachten. Op basis van dit onderzoek is namelijk duidelijk geworden dat het gevaarlijk is om de kleinere conflicten gedurende de Koude Oorlog al te makkelijk in dit grote kader vast te zetten en er veel meer factoren kunnen spelen.

Bibliografie

- Gaddis, John Lewis, 'Grand strategies in the Cold War', in: Melvyn Leffler, Odd Arne Westad (red.), *The Cambridge History of the Cold War, Volume II* (Cambridge, 2010).
- Gilks, Anne, 'The Breakdown of the Sino-Vietnamese Alliance, 1970-1979', in: *Institute of East Asian Studies* (Berkeley, 1992).
- Jian, Chen, 'China and the Cold War after Mao', in: Melvyn Leffler, Odd Arne Westad (red.), *The Cambridge History of the Cold War, Volume III* (Cambridge 2010).
- Jian, Chen, *Mao's China and the Cold War* (Chapel Hill 2001).
- Khoo, Nicholas, *Collateral Damage. Sino-Soviet Rivalry and the Termination of the Sino-Vietnamese Alliance* (New York 2011).
- Lawson, Eugene, *The Sino-Vietnamese Conflict* (New York, 1984).
- Leffler, Melvyn en Westad, Odd Arne, *The Cambridge History of the Cold War, Volume III* (Cambridge 2010).
- Leffler, Melvyn en Westad, Odd Arne, *The Cambridge History of the Cold War, Volume II* (Cambridge 2010).
- Lüthi, Lorenz, *The Sino-Soviet Split: Cold War in the Communist World* (Princeton, 2010).
- Radchenko, Sergey, 'The Sino-Soviet Split', in: Melvyn Leffler, Odd Arne Westad (red.), *The Cambridge History of the Cold War, Volume II* (Cambridge, 2010).
- Ross, Robert, *The Indochina Tangle: China's Vietnam Policy, 1975-1975* (New York, 1988).
- The Wilson Center, *Chinese Foreign Ministry's Note to the Vietnamese embassy in China protesting against Viet Nam's military provocations* (12 februari 1979).
<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118476>, geraadpleegt op 3-6-2017.
- The Wilson Center, *Letter, Chen Chu to H.E. Baron Rudiger Von Wechmar* (15 februari 1979).
<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118477>, geraadpleegt op: 12-6-2017.
- The Wilson Center, *Memorandum of the ministry of Foreign Affairs of Socialist Republic of Viet Nam on the Chinese authorities' intensified armed activities on the Viet Nam border and their frantic war preparations against Viet Nam* (16 februari 1979).
<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118479>, geraadpleegt op 3-6-2017.
- The Wilson Center, *Notes on a meeting held during the Secretary-General's visit to Peking, 1 May 1979* (1 mei 1979). <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118486>, geraadpleegt op 9-6-2017.
- The Wilson Center, *Notes on a meeting held in Secretary-General's office on Friday, 16 March 1979, at 10.30 PM* (16 maart 1979).
<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118483>, geraadpleegt 10-6-2017.
- The Wilson Center, *Speech made by Pham van Dong* (5 september 1978).
<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118418>, geraadpleegt op: 8-6-2017.
- The Wilson Center, *Statement by the ministry of foreign affairs of the socialist republic of Vietnam on question of Hoa people in Viet Nam* (6 juni 1978).
<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118403>, geraadpleegt op 2-6-2017.
- The Wilson Center, *Statement of the ministry of foreign affairs of the People's Republic of China on the expulsion of Chinese residents by Viet Nam* (12 juni 1978).
<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/118404>, geraadpleegt op 2-6-2017.

- Westad, Odd Arne, e.a., *77 conversations between Chinese and Foreign Leaders on the Wars in Indochina, 1964-1977*, The Wilson Center, <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/ACFB39.pdf>, geraadpleegt op 10-6-2017.

